

Politiskar avgerðir sum eingin skilir

Helgi Abrahamsen

Ein grundleggjandi regla í fólkarræðinum er, at lógir og politiskar avgerðir eiga at vera soleiðis orðaðar, at "vanliga fólk" í landinum hevir møguleika at skilja tær. Tað nyttar ikki at lata fólk við valda, um fólk ikki skilir sítt vald.

Vit hava nú um ársskiftið fingið eina ørgrynnu av lógum og umleggingum, sum stakkals Palleba ongan

verðsins møguleika hevir at skilja til fulnar. Nøkur gjøld hækka, onnur lækka og í onkrum føri skal meirvirðisgjald rindast beinleiðis til ein almennan stovn (og ikki til landskassan).

Tey sum arbeiða, skulu gjalda minni í skatti og meira til Samhaldsfasta, og fyri at rokningin fyri hetta ikki skal blíva ov stór, hækkar uppsparingin til teirra egnu eftirløn ikki, sum ætlanin annars var. Pensjónistarnir fáa av somu orsök minni í pensjón, men meira úr Samhaldsfasta. – Tó má onkur serskipan gerast fyri tey sum ikki fáa fult

gjald úr Samhaldsfasta og fyri pensjónistar sum búgva uttanlands. Og kringvarpsgjaldið, tað... (ja eg finni ikki rættiliga útav um tað hækka ella lækka).

– So ger so væl Palleba – um tú skilir hetta.

Onkur sigur, at pensjónistar á ellisheimum og sambýlum fara at gjalda meira kringvarpsgjald, tí tey hava ikki gildið nakað frammanundan. Men tað sigur landsstýriskvinnan við mentamáluvar ein feilur. So tann sum fær eina størri rokning skal ikki hugsa so nógv um, at rokningin er blivin størri,

men heldur skulu tey royna at hugsa um, at rokningin var ov lítil frammanundan. Tað plagar at hjálpa.

– So Palleba, vónandi skilur tú hetta.

Undirskotið hjá landskassanum verður vent til avlop, millum annað tí at hetta landsstýrið bókar renturnar øðrvísi, enn undanfarna landsstýri bókaði sínar rentur. Og uttan hesa teknisku fintuna, hevði undirskotið framvegis itið undirskot. Og landsstýriskvinnan, sum undan valinum segði, at pengarnir frá forskatting av pensjónum

áttu ikki at verða taldir við í úrslitinum hjá landskassanum, hon situr nú sjálf og telur hesar pengarnar við í sínum roknistykki.

– Men tað mást tú royna at skilja Palleba, at um hon ikki gjørdi soleiðis, so hevði hon ikki fingið avlop á botnlinjuni.

Og landsstýriskvinnan ætlar at lækka ríkisveitingina, uttan at spyrja løgtingið um loyvir, hóast hennara egni floksformaður fyri fyra árum síðani kærði táverandi løgmann, tí hann hevði hækkað somu ríkisveiting uttan at ráðføra seg við

uttanlandsnevndina. Men tað skal landsstýriskvinnan eiga til rós, at hon lækkaði ríkisveitingina heilt niður til tað, sum hon var í 2011, tí hon veit sum er, at um hon hevði gjørt tað, so hevði fíggjarlógin framvegis havt undirskot.

– Og tað skilja vit báðir, Palleba, at tað er betri at hava yvirskot við donskum pengum, enn at hava undirskot. Gott at landsstýrið nú eisini hevir skilt tað.

– Annars, gott nýggjár, Palleba.

Málráðið puristiskt kliku-stýrt við habilitetstrupulleikum

Regin Eikhólm

Hóast yvir 70% av føroyingum taka undir við verandi móðurmáli og móðurmálsalfabeti, so útnevndi fyrrverandi mentamálaráðharri, Bjørn Kalsø, tann 8. januar 2013 eitt Málráð við ellivu limum, harav bert trý eru umboð fyri tey 70% av føroyingum, sum taka undir við verandi móðurmáli og móðurmálsalfabeti.

Harafurtímóti hevir tann purvistiski vongurin fingið átta av ellivu limum í Málráðnum, og sostatt fingið bæði hond og hálsrætt í Málráðnum, hóast tey bert umboða 30% av føroyingum.

Men ikki nokk við tað. Málráðið skipar seg við eini fimm-manna starvsnevnd. Formaðurin og næstformaðurin, útnevndir av landsstýrismanninum, eru føddir limir, umframt triggir limir sum Málráðið sjálvt velur millum limirnar í ráðnum, men allir fimm limirnir umboða tann purvistiska vongin. Har er sostatt onki umboð í starvsnevndini fyri tey 70% av føroyingum, sum umboða verandi móðurmál og móðurmálsalfabet.

Málsliga ótilvitaður um støðuna og inhilar ráðgevar

Fyri at kunna skilja henda

skeivleika – bæði demokratiskt og málfrøðiliga – mugu vit staðfesta, at fyrrverandi mentamálaráðharri helst hevir verið málsliga ótilvitaður um støðuna, og at hann ikki hevir havt habilar ráðgevar. Hvussu kundi tað annars enda við, at ein klika uppá fimm á purvistiska vonginum í Málráðnum eru gamlir floksfelagar úr Hoydølum.

Henda framferðin er ikki í tráð við andan í viðmerkingunum til uppskotið hjá Løgtinginum um stovnan av Málráði. Við sínum ellivu limum skuldi Málráðið fevna breitt og virða málsligt margfeldni og semjusøkjandi vera eitt virðiligt umboð fyri móðurmálið uttan at fremmandagera, soleiðis at vanligi føroyingurin skuldi kunna kenna seg aftur í málinum.

Tann skeiva samansettingin av Málráðnum saman við vantandi leiðreglum og samstarvsvilja, eitt nú við at meirilutin bert velur sínar egnu í starvsnevndina, er tí beinleiðis í stríð við ætlanina hjá Løgtinginum við Málráðnum og eisini í stríð við vanligu demokratiska siðvenju.

Málsligt einaræði

Úrslitið kenna vit. Purvistiski vongurin hevir yvitikið definítiónsrættin uppá, hvat er føroyskt og hvat ikki er. Vit hava ikki longur brúk fyri ávísingum bókstavum og nútímans orðingum, siga tey.

Sambært purvistiska

meirilutanum í Málráðnum skulu allir føroyingar nú fornokta at bókstavarnir c, q, w, x og z eru til í føroyskum, hóast teir dagliga eru nógv brúktir í føroyskum. Grundgevingin er, at teir kunnu freista til skaðiliga fremmandagerandi orð, ið kunnu føra til eina ótespiliga óføroyska framferð og fúlar stavifeilir, ið liggja uttanfyri tað, sum tann purvistiska málfrøðin kann klára.

Fyri at binda um heilan fingur, hevir ekskluderandi meirilutin í Málráðnum einvegis longu nú latið teir fimm mest spillandi bókstavirnar c,q,w,x og z avhøvdað ella eliminera úr móðurmálsalfabetinum, so teir ikki – sum freistandi og órógvandi smáðjavar – skulu kunna forstýra teirra purvistisku málfatan.

Málráðið hevir ein habilitetstrupulleika

Tá almennar nevndir og ráð blíva sett, verður hugt eftir objektivum førleikakriterium saman við einum rímligum kynsbýti. Aftrat tí kemur, at ongin limur má hava seráhugamál, ið kunnu subjektivera hansara annars tilforlátuligu dømikraft.

Hvør minnst ikki rokið í Løgtinginum, tá ein svágur hjá einum reiðara skuldi vera við til at býta kvotur út. Tað bleiv steðgað pr. omgáend! Men “denne lov gælder ikke for” Málráðið!

Í skjótt 3 ár hevir ábyrgd-

arin fyri ein av okkara størstu bókaútgevarum, Sprotin, sitið sum sterki maðurin í tí purvistisku klikuni í Málráðnum, samstundis sum hann er sera aktivur við sínum orðabókum - eisini út á netinum, væl hjálptur av tí almenna, umboðandi hansara persónligu purvistisku fatan av málinum. Her hava vit “lóggevandi, útøvandi og dømandi” alt í einum og sama persóni. Hetta er sera óheppi og lítið sambæriligt við tað annars tilætlaðu breiðu demokratisku tilgongdina í Málráðnum.

Skulu vit samanbera við aðrar almennar nevndir ella ráð, so vildi tað svara til, at ein stórreiðari stóð fyri kvotabýti av fiskirættindum, at stjórin á Bakkafrøst tók sær av øllum aliloyvum og gjaldi fyri sama, at SMS fekk hond og hálsrætt yvir øllum småhandlum í Føroyum ella

at danir kanska settu forlagsredaktørin í Gyldendal sum hægsts mynduleika í Dansk Sprogævn? Fyri bert at nevna nøkur dømir.

Roynt hevir verið at fingið innlit í peningastreymin hjá Orðabókagrunninum, men hetta bleiv sýtt, tí hann er sjálvsogarnstovnur, segði umboðið fyri stovnin. Eitt sindur undrunarvert tí talan er um almennar skattakrónur, og hvat hava tey at krógva?

Hvar er tann kritiska pressan?

Hvar er tann kritiska pressan? Hevir hon nokk við bert at forfylgja ávísingum politikarum?

Sprotin fær árliga millióna upphædd frá tí almenna fyri sítt arbeiði, men tá tað kemur til internet útgávuna av orðabókini: DONSK – FØROYSK ORÐABÓK, høv-

uðsritstjóri Hjalmar P. Petersen. Útgivin í 1995 av Føroya Fróðskaparfelag, so dregur tað út, við at fáa bókina tøka á internetinum. Bókin umboðar nevnliga ikki ta purvistisku tilgongdina, sum Sprotin annars stendur fyri, men um tað er einasta orsökkin - tað er ikki gott at vita?

N.B. Sambært fleiri leiðandi føroyskum málfrøðingum hevir skerjingin av okkara móðurmálsalfabeti við bóstavunum c, q, w, x og z onki við málfrøði at gera yvirhøvur, men er ein ekskluderandi purvistisk tilgongd til málið, sum upp á sikt málsliga fer at seta okkum uttanfyri og skerja okkara málførleika!

Annars gott nýggjár øll somul!

03.01.2016

